

Natália Trejbalová

Umelé raje

DOMENICO QUARANTA

Prázdny a sterilný byt so sklenenou stenou otvorenou k zálivu, farebná paleta v odtieňoch bielej, sivej a hnedej, ako z katalógu interiérového dizajnu. Pozeráme sa naň ako na kulis, cez nepravdepodobný otvor v stene, simulovaný s použitím digitálnej masky s kvapkajúcou farbou. Všetko je nehybné, okrem malej bielej bodky, ktorá sa vznáša izbou v nestálom, nepredvídateľnom rytme.

Počas šiestich minút práce *Some notes on your behalf* (2017) sa môžeme zoznámiť s touto minimalistickou kompozíciou. Binaurálne audio tejto videoprojekcie, napodobňujúce skutočné vnímanie nášho sluchového systému, nás núti k intímnemu vzťahu s obrazovkou jeden na jedného. Najpôsobilivejšie funguje so slúchadlami. Počujeme vzrušený hlas muža, ktorého nevidíme, ale nevyhnutne predpokladáme, že je niekde v byte a nadšene rozpráva o svojej obľúbenej aplikácii: v nej ide o akéhosi univerzálneho asistenta, ktorý pozná jeho vkus, jeho úzkosti a fobie, a vďaka týmto informáciám zaňho nakupuje, dáva mu rady a uisťuje ho, napríklad

o malej čiernej bodke, ktorú vidí tancovať vo svojom oku, ktorá ho chráni pred stresom a pomáha mu žiť v „tomto posratom svete“.

Najnovšie video od Natálie Trejbalovej je dobrým úvodom k jej dielu, ktoré rozvíjala za ostatné štyri roky, a tiež zaujímavým oknom otvoreným k budúcemu vývoju. Keďže je chápané, podľa vlastných slov umelkyne, ako sci-fi každodenného života, predstavuje fiktívny komerčný produkt, ktorý ešte neexistuje, ale v skutočnosti portrétuje veľmi aktuálnym spôsobom súbor očakávaní a druh emócií, ktoré vkladáme do svojich osobných zariadení. Tak isto naznačuje presvedčivý vývoj budúcich technológií: zlúčenie rôznych služieb do jednej „metaslužby“, ktorá nás dokonale pozná a plní všetky naše potreby, ako to vyjadril Dave Eggers v knihe *Krub* (2013). Tiež predpokladá vývoj umelej inteligencie do úlohy osobných asistentov, ktorí sa o nás starajú, poskytujú nám nielen služby, ale aj intímne porozumenie – ako odkaz na film *Ona* (2013) od Spika

Natália Trejbalová
JÄLL HÄREN Stugvik
SANNOLIKT, digitálna tlač
na PVC, samolepiaca dekoračná
fólia, záclonová tyč,
155 x 130 cm, 2016,
foto: archív autorky.

Na protilablej strane:

Dekoratívne with
A sustainable solution
4 home; digitálna tlač na PVC,
21 prekryvajúcich sa digitálnych
tlačí na a3, akvaponické
akvárium s Bojovnicou pestrou
a tillandsiou, LED grow
lampa, podstavec z plexiskla;
foto: OKNOstudío, courtesy
Fondazione La Quadriennale di
Roma, 2016.

Jonza. Tento príbeh je zapracovaný do videa, ktoré má ďaleko od reklamy, ale pripomína žáner amatérskeho videa, čo je veľmi populárne na Youtube a sociálnych sieťach, kde užívateľ spontánne (?) propaguje komerčný produkt: „Áno, paráda! Je to moja najobľúbenejšia appka. Strašne mi pomáha. Pozrite sa na to!“ Pokiaľ sa produkt aj postava z videa odstránia, môžeme sa sústrediť na prostredie: scenár, ktorý vytvorila Trejbalová, odhaľuje jej dlhodobý záujem a znalosť online obrazových archívov.

Konvenčné, vysoko kvalitné obrazy a videá, k dispozícii na predaj online, ktoré sa hromadia v archívoch a môžete si ich prezerať pomocou kľúčových slov. Používajú sa bežne v produktoch stredoprúdovej kultúry, od reklám, cez brožúry, až po učebnice a pozadia počítačových obrazoviek. Autorka sa nimi zaoberá dlhodobo. Napríklad jej rané dielo *Palms & Dolphins* (2014) má formu štyroch zápisníkov, v ktorých rukou prekresľuje najbežnejšie predajné obrázky na tému „dovolenka“ – čo je kľúčové slovo, ktoré v archívoch fotografií kodifikuje naše fantázie o úniku z každodennej rutiny. Archívy fotografií reflektujú aj formujú archívy predstavivosti a archívy správania: niet divu, že po smrti Boha, páde západných ideológií a utópií, a zjednotení života a práce, sa umelý raj, ktorý sme si vytvorili, dostal do procesu tropikalizácie a väčšinou naberá formu palmy. Tá istá téma sa ďalej rozoberá trochu odlišným spôsobom vo videu *32 min. RELAX (How To Build An Archipelago)*.² (2015): Ide o odkaz na ďalší populárny žáner domáceho online videa, ktorým je inštruktáž. S relaxačnou ambientnou hudbou na pozadí používa domácu videonahrávku, amatérsku zelenú obrazovku, zábery z online archívu a štandardné videoefekty. Ukazuje nám, ako si môžeme doma, vlastnými rukami, vytvoriť malú, osobnú a personalizovanú napodobeninu raja.

Kombinácia archívnych záberov – zvuku a obrazov – v krátkych klipoch alebo živé audiovizuálne vystúpenia sa stali charakteristickým štýlom Bellagio Bellagio, dlhodobej produkčnej platformy, na ktorej Trejbalová pracuje so svojim partnerom Matteom Nobilem od roku 2015. Ako vysvetľujú vo svojom vyhlásení: „Skúmame sociálne platformy, ktorých obsah vytvárajú užívatelia a na ktorých je sebaaprezentácia užívateľa už kodifikovaná tak, aby zodpovedala kritériám archívu. Bellagio Bellagio je v podstate dlhodobý archív reprezentatívnych stereotypov rozdelených do rôznych tém.“ Takže, dielo *Searching Bounty 2* (2015) skúma, podobne ako *32 min. RELAX*, snahu ujsť do tropického raja, pričom kombinuje archívne zábery, inštruktáže o varení, videá z Youtube s nízkym rozlíšením a virtuálne svety. Práca *In Da Kar Finale* (2015) sa zameriava na mýtus auta a spôsob, akým sa adaptoval v rôznych kultúrach; dielo *Love of Jaguars* (2016) berie ako východiskový bod videoklip Katy Perry k piesni *Roar*, pomocou čoho analyzuje stereotypnú predstavu o Afrike prezentovanú formou herných simulácií, populárnej hudby, inštruktáže k make-upu a móde, často s využitím vzoru kožušiny jaguára; *Scifi* (2016) naznačuje víziu kybernetickej budúcnosti po zániku ľudstva, plnej robotických

upratovačiek a kybernetických bábätiok, rozšírenej reality a transparentných obrazoviek, budúcnosti posadnutej hygienou. Skvapalňujúce efekty, transparentnosť a prechody sú hlavnými vizuálnymi motívmi použitými v týchto videách, spolu s uvoľňujúcimi elektronickými zvukmi, niekedy aj s použitím zvukov ASMR. Táto skratka znamená Autonomous sensory meridian response (Autonómna senzorkická meridiánová odozva), teda „zážitok charakterizovaný statickým alebo chvejivým pocitom na pokožke, ktorý obvykle začína na temene a pohybuje sa zadnou časťou krku a chrbtice, ktorý bežne spúšťaajú špecifické akustické, vizuálne a digitálne stimuly“ (Wikipedia). Pojem vznikol v roku 2010 v istej skupine na Facebooku a vďaka stovkám videí užívateľov s použitím ASMR sa stal nesmierne populárnym online. Bellagio Bellagio použili zvuky ASMR v diele *4 ur Plants* (2017), nedávnej performancii zameranej na humanizáciu flóry a rozšírenú posadnutosť zeleňou a bio produktmi.

V celom svojom diele je Natália Trejbalová voči kultúrnym trendom empatická a zároveň kritická. Skúma a výskum pretavuje do videí, tlačných materiálov a inštalácií – od umelých rajov, cez ASMR videá až po našu túžbu po zeleni: je empatická k ľudským potrebám, na ktoré reagujú, a kritická k ich okamžitej banalizácii a komodifikácii. Kritika však nikdy nie je explicitná a pri stretnutí s jej dielom si nie sme istí, či sa máme nechať zväzdať umelým snom alebo poušmiať nad jeho umelou povahou. Hoci je umelý, nepôsobí prázdno. Napríklad v inštalácii *dekoratívne with A sustainable solution 4 home* (2016) Trejbalová vytvára akvaponické akvárium obývané obývané živou rybkou (Bojovnicou pestrou) a rastlinami, nasvietené farebným LED svetlom. Vzniká tak malý domáci ekosystém: vodu filtrujú rastliny, ktoré syntetizujú svetlo a vytvárajú pohodlný a udržateľný životný priestor pre rybičku. Ten sa však premieňa len na objekt kontemplácie a súčasť interiérového dizajnu s dekoratívnymi vzormi, čím spĺňa našu potrebu úniku a relaxu. Dielo je krásne a podmanivé bez nepríjemnej pachuti gýča.

Na druhej strane sa Trejbalová aj sama cíti v tejto obraznosti ako doma. Väčšina jej grafickej alebo sochárskej práce vznikla ako dekorácia priestorov, v ktorých skutočne bývala, alebo boli koncipované na výstavy s ohľadom na domáce prostredie. Napríklad dielo *JÁLL HÄREN Stugvik SANNOLIKT* (2016) predstavuje sériu drobných domácich úprav, ktoré vytvorila v rámci rezidencie Futura v Prahe v apartmáne/ateliéri, v ktorom žila: digitálne výtlačky na výrezkoch z PVC s drevenými vzormi, post-produkované obrazy vodopádov a rastlín, digitálne maliarske efekty prezentované na sušiake na bielizeň alebo v tvare uterákov, prípadne závesov. To isté sa dá povedať o dvoch objek-

toch, ktoré vytvorila z plexisklových rúrok. Naplnila ich umelými kvetmi, gélom na vlasy, saponátom na riady a hydrogélovými guľôčkami. Ďalšie objekty prezentovala počas svojej rezidencie vo Viafarini v Miláne (2017) vrátane práce *another better Here&Now 3 (white edition)*, čo je záves na okno do dvora, na ktorom je dominantnou farbou zelený odtieň mladej pšenice, čo evokuje posadnutosť bio potravinami, ktorá sa opakuje aj v iných dielach.

Vďaka tomuto jemnému balansu medzi empatiou a kritikou, pohľadom zvnútra a s odstupom, spolu s vizuálnou kvalitou jej diela, je Natália Trejbalová jednou z najlepších súčasných umelkyň, ktoré skúmajú mýty, sny a estetiku extrémnej súčasnosti.

Natália Trejbalová sa narodila v Košiciach na Slovensku v roku 1989. Žije a pracuje v Miláne. Po bakalárskom štúdiu na Akadémii výtvarných umení v Bologni si v súčasnosti dokončuje magisterské štúdium v odbore Film a video na Akadémii výtvarných umení Brera v Miláne, Taliansko. Od roku 2014 vedie spolu s Marcom Furlanim a Matteom Nobilem koncertný program Euphorbia, najprv v Bologni a v súčasnosti aj v Miláne. V roku 2015 mala sólovú výstavu nazvanú Over the Horizon v Localedue, Bologna. Zúčastnila sa na rôznych výstavách v Taliansku a inde. Medzi najdôležitejšie patria: Vanishing, Fotomuseum Winterthur, Švajčiarsko 2015; Altri tempi, altri miti, 16a Quadriennale di Roma, 2016; Give Me a Body Then, Altamura, 2017.

Domenico Quaranta je umelecký kritik, učiteľ a kurátor pôsobiaci v Taliansku. Viac informácií na stránke: domenicoquaranta.com.

*Natália Trejbalová
Some notes on your behalf,
záber z videa, 2017,
foto: archív autorky.*

Viva Arte Viva

57. benátské bienále

MICHELE D'AUZIZIO

Ve Sterlingovej pavilónu nálezám výtisk knihy *Representations of the Intellectual* (Reprezentace intelektuála) od Edwarda W. Saida (New York: Vintage Books 1996). Je to jedna z knih, ktorou si Frances Stark vybrala pro svůj projekt *Unpacking my Library* (Vybalování mé knihovny), který běží paralelně s expozicí „Viva Arte Viva“, při jejíž přípravě vyzvala kurátorka Christine Macel zúčastněné umělce, aby se s návštěvníky Bienále podělili o své „oblíbené čtení“.

Kniha *Representations of the Intellectual* obsahuje soubor Saidových vystoupení z roku 1993 realizovaných v rámci prestižní série „Reith Lectures“ rádia BBC. Jde o vášnivé zkoumání veřejné role intelektuála, chápaného jako outsidera, „diletanta“, věčného oponenta. Roli podle Saida vymezuje „opoziční (tedy nikoli souhlasný) duch“. Duch, „který mne svírá, pro-

tože romantika, zájem, výzva intelektuálního života je v okamžiku, v němž se zdá být boj vedený jménem nedostatečně zastoupených a znevýhodněných skupin tak nespravedlivě nakloněn proti nim, v opozici proti statu quo“ (str. xvii). Ve vzdálené polici v expozici „Viva Arte Viva“ se mi tento o něco více než stostránkový svazek *Representations* nabízí jako výhrada vůči výstavě, která, necháme-li stranou skutečnosti světa, abychom znovu objevili neoprávdovější projevy lidské tvořivosti, ukazují umění jako kontemplativní, emocionální a přinejmenším terapeutickou činnost, přičemž jej ale zároveň představuje i jako neprogramovou a neangažovanou aktivitu, zdánlivě odkládající to, co Said definuje jako „povolání intelektuála“ a tím i umělce: „udržování stavu neustálé bdělosti“ vůči výkonu moci (str. 23). Expozice „Viva Arte Viva“ je místo toho moti-

*Mingwei Lee
Spravovací projekt
(The Mending Project), detail
2009/2017, interaktivní instalace,
stůl, židle, mítě, látky, 57. bienále
výtvarného umění v Benátkách,
Viva Arte Viva, 2017,
foto: Italo Rondinella.
Courtesy: La Biennale di Venezia.*

